

SLOVENSKA BČELA.

Izdana 1. oktobra 1851.

Ban Jelačić u Dalmaciji.

Presvitli in previsoki gospodin Jozip Jelačić, Ban Dalmacie, Hrvatske i Slavonie, je se na pot u Dalmacio podal i 3. septembra na Dalmatinsko zemljo stopil. Anna Vidovičeva iz Šibenika je sostavila dvě pèsmi na dohod presvit. Bana u Dalmacio; „Glasnik dalmatinski“ — ilirski časopis — je obedvě pèsmi svètu ozvanil. Te pèsmi ste tako mične i serčne, proste i lehko razumljive, da se ne moremo zderžati, saj jedno ponatisnuti. Naj Slovenci vidijo, kako slavjanski brati tam daleko na turskej meji, skoraj čisto samo slovensko govore; — naj pa tudi brati Dalmatinci spoznajo, da jim je le tréba nekoliko pismen preméniti, da bodo pisali po književno — jugoslavensko. Zarěš! nič ne menjka, da dobimo na jeden mah za vse Jugoslavené jeden jedini književni jezik, kakor resnična volja, ljubezniva snašeljivost (tolerancia), i bratovska sloga! Slovenci se pri tej rěči obnašajo velikodušno, ljubeznivo i bratovsko; — da bi le tudi drugi brati jugoslavenski saj za jeden korak svojim bratom Slovencem na proti iti, i saj nektère — le samo neslovniške — svoje posebnosti slavjanskej slogi darovati hotěli! —

Pesma druga.

1.

O Dalmacio svètle halje vadi ')
Cerljenom se svilom obuci,
Prěko polja lěpo cvětje beri,
Nakiti si glavu i nédarca,
Uzmi tvoje gusle javorove,
Sladko udaraj, tako ter popěvaj!

2.

Oj vi verli sinci i hrabri ljudi,
Kćerce drage, žene i děvojke
Budite se! Lepa světli zora,
Koja nam dobre glase nosi: —
Nek zasviru vaše sviralice
Nek pucaju puške veselice
Udarajte ilirske tamburice
Zemlja naša neka se veseli! —

3.

Netom ²⁾ tako Dalmacia se oglasi, —
 Ljudi, momci, žene i djevojke
 Svi zasjaše s svojima napravam,
 Djevla jedna sama popjevaše: —
 »Majko moja, što me rano budiš!
 »Rude kose ³⁾ jošter ⁴⁾ nėsam spletla
 »Cerne oči umivala nėsam
 »Sladko spavah, i sladko se snjela,
 »U snu, čujte! što sam ja vidjela:
 »Lěpa ladja kraju ⁵⁾ mi jedriše
 »O čudeža! u ladji zeleniše
 »Lěpi stabar s sladkima jabukam,
 »Kad na kraju, nije stabar bio,
 »Neg' ⁶⁾ nenadan krasan Vitez mio;
 »Tut' se skupi malo i veliko,
 »Svak ga štuje, svak se njemu klanja,
 »S jedne strani: zdravo, zdravo bio!
 »S druge, čujem: sto lěta živio!
 »U najbolje uživanja moga ⁷⁾
 »San me ostavi, — ker me majko! budiš.«

4.

Što si snjela, to se i dogodilo,
 Cerne oči s vodom, draga! umivaj,
 Rude i cerne kose svoje pleti,
 Pazi brod, ko dimi a ne jedri, —
 Eto njega, kraju pristupio je,
 Ko će izaći, pomno ti pogledaj,
 Kog'ja pjevam, slušaj kćerice moja!

5.

»Jelačiću Bane preljubljeni!
 »Zvezdo naša i sladka jabuko!
 »Milostivno si nas pohodio ⁸⁾,
 »Naše oči Tebe su želile,
 »Duše naše su Te poljubile!
 »Molićemo Boga velikoga
 »Da Te svedjer ⁹⁾ vedro sunce prati ¹⁰⁾
 »J da zdravo budeš uživati
 »Svako dobro, što budeš žuditi! ¹¹⁾
 »Mila će nam Tvā uspomena biti,
 »Kad od Tebe budemo pjevati
 »Serce u persih će se razigrati!«

¹⁾ oblačila vzemi, ²⁾ komaj, ³⁾ kodraste kite, ⁴⁾ še, ⁵⁾ brěg, ⁶⁾ temoč,
⁷⁾ mojega, ⁸⁾ obiskal, ⁹⁾ vsigdar, ¹⁰⁾ spremi, ¹¹⁾ želiti.

Nezvěsta zaročnica.

(Po Danici.)

U visocih planinah hercegovskih, ki se pomalo proti morju spuščajo, živi junaški narod, zdrav, kakor njegova domovina, velik, kakor debela njegovih logov in serčen kakor vitezi starodavnih časov. — Tedaj so bili Turci iz visocih verhov Aziatskih privreli. Že so si bli Carigrad osvojili. Kakor je prej Azija, zibelj človečanstva pred njimi trepetala, se je tresla zdaj čela učena Evropa pred obladajočim poluměscem in pred njegovimi neštevilnimi častitelji, ki so věrovaje v rođenost (prædestinatio) brez straha smerti v trume svojih neprijateljev vdrali, in strah in bojžen v zapadnih vojskah razprostirali.

Pa čeravno se je kervava zastava prorokova vse dalje v osvojenih državah razprostirala, vendar tega malega planinskega polka vsa turska sila ni preobiti zamogla. Stokrat potolčeni in u svoje verhe zagnani, so vsigdar še močnejši in hrabrejši na boj dohajali, da se neprijatelju v bran postavijo. — Zadnjič se razkači sultan in se zakolne, da so vsi okoli njegovega prestola stoječi zaderhteli in na tla popadali, — on se zakolne pri bradi prorokovej, da noče prej v svoj harem stopiti, dokler te miši s nohti oroslanskimi raztergane ne bodo, in dokler se ne bo zastava Muhamedova na zidinah Prestolca, glavnega města bregovitega okraja, semtertje ferklala in vila. Bašetu, ki je bil sosed tega serčnega naroda in ga prevladati ni mogel, je poslal sultan svilen užinec (verv). Najdejo ga v sladnostih zakopanega ženščaka vsredi svojih žen, ter ga iz mehkih rok ljubavi v koščene roke smerti predajo. Město njega pride Mustaj, naj hrabriši vojak v armadi musulmanskeje, kteri se je iz stanovnika siromaske ribarske bajtice pri Bosforu do silnega bašeta s tremi repovi vzdignul, kterege ime je bilo strahovito vsim neprijateljem turskim, in kteri je večkrat zmagal, kakor mu je vlas na glavi bilo. S neštevilno vojsko obsede zdaj zemljo hercegovsko. Kakor se kobilice v rojih sonce zakrivajočih spuščajo po poljanah in vso zelenino na mah pokončajo, ravno tako bėsno so navalile turske glote na te nesrečni kraj. Že izdaleka so se svetili požari, potoci kervi so kazali njih pót in ko so se k Prestolcu približali, se je zdelo, kakor bi htela njih množina grad poteptati. Vendar mnogo Mohamedancev, nekteri v naj lepšem cvětu lět, je že prej padlo, predenj so zidi in stolpi v prah stroskotali. Prek kervavih razvalin in grobov ubitih svojih vojakov je Mustaju le bilo mogoče v goreči grad priti. Ali vendar je on spoštoval hrabrost omladin, vtakne meč osvete spel v nožnico in vstavi s vsemogočo svojo besědo razujzdano pohlepnost svojih divjih tropov. On sam se je vselil v hiši poglavarja predobitega grada in ohrani njegovo obitelj sile in preganjanja janičarskega.

Tu je sedel baša v svitlobi svoje mogočosti. Nad njim se je vila zastava poluměsečna; okoli njega so bli najštimanisi vojaci njegove vojske, in med njimi krasen junak, ki je vsih oči na se potegnul, imajoči jakost hrastovo in lěpoto tulipanovo, s ktero je iz premnogih devojaških nēder gorke vzdihne izvabiti zamogel. Ime mu je bilo Musa in je bil ljubimec bašeta.

Pred skupščino stopi Nikola, bivši poglavar gradski in položiv svoje orožje, ponudi bašetu svojo hišo in svoje blago. Dolgo je stal Mustaj in premišljeval osupnjen junaške potege tega človeka, njegov od sonca zarujaveli obraz in ponosno ilirsko oko, katero je bilo zercalo njegove velike duše. — »Ti si mi jezera mojih vojakov pogubil in mnoge naj imenitnejše glave janičarske leže pod Prestolskimi zidinami zakopane. Po pravici bi morala tvoja sedita glava za osvetlo toliko dragih životov pasti, tvoja žena in tvoji otroci sužnji postati in tvoja koč (hiša) plamenom zgoreti, kakor ogenj osvete kervavega povračila; ali tvoje duševne moči, in hrabrost tvojega malega serčnega kardela je tolika, da se nad njo čuditi moram; in jaz hrabrost spoštujem, kjerkoli jo najdem, ter še pri samih neprijateljih. Čela taj ostane tvoja koč, ohranjeno tvoje blago in nobena prevzetna roka se nesme tvoje obitelji dotakniti. Temuč glej, vtrudjeni smo od kervavega boja, jezik je suh in prilepljuje se k nebu, daj nam skorej vode donesti; sedaj je več vrédna kakor zlato in krone.«

Na pragu med hišnimi vratami je stala Nozara, lépa hči poglavarjeva. Njeno uho je čulo beséde bašetove, ter pohiti hitro k materi rekoč: »Bodimo prijazni s našimi obladavci; njih prošnja je zmérna; kjer bi zapovedati mogli, samo svoje želje naznanujejo. Samo jeden napitek vode, ki ga še naj zadnjemu sužnju skratiti ne moremo, to je samo konec njih tirjatev.« Mati se nasmehlja in reče: »Vzemi torilo, Nozara, poteci k izviru prebistre vodice in napolni ga do verha; operi kupico in podaj čedno vojvodu zahtevan napitek; okusi vendar poprej, da ne bi mislil, da šegavo s našimi obladavci ravnamo.« Hči stori, kakor je jej mati zavkazala, stopi s polnim torilom v spravišče in poda kakor z neba stopivša boginja žejnim leskajočo kupico. Musa pak, ko mu je mlada dévojka piti dajala, je meril s žarečim okom sprelépo podobno, in na mah portumeni kakor rožica krasna dévojka in pobesi oči na zemljo. Musa prime hitro roko mlade lépotice in reče: »Ne ponujaj mi torila; zakaj voda ne more ugasiti žara, ki so ga tvoje oči v meni zapalile, ne polajšati vroče želje za ljubavjo tvojega serca.« In se oberne proti poglavarju, njenemu očetu: »Oče te rajske milote, obdarujme s roko tvoje hčere. Glej, dobrotivnost Mustaja, mojega hrabrega gospoda in prijatelja, me je nadarila obilno s milostjo in s bogastvom; to vse, kar sim po milosti Allahovej in njegovega proroka dobil, to vse čem ljubomilej Nozari s obilnim blagoslovom pokloniti, ako prag moje koč prekorači.«

»Ti se šališ, bašetov silni vojak!« odgovori rěsnobno Nikola, tvoja serčnost in lépota, s kterimi te je nebo obilno nadarilo, čini te vrédnega, da zaročnico od sloveče krasote vzemeš, ktera bi se devojkami tekmila, s kterimi je Muhamed svojih sedem nebes velikodušno naselil; moja hči nima tolike vrédnosti, da bi mogla v tvojej koči uméstjena biti; in zverh tega je ona že ptuja zaročnica. Že dolgo časa je zaročena s Sekulom, stričnikom smelega in pogumnega Janka. Pri zaroči je bilo veliko veselja za celo ljudstvo te planinske okolice; zakaj moja vrata so bila vsakemu gostovsko odperla, kdor se je radosti vdeležiti hotel. Sekula je obdaroval bogato svojo zaročnico. Tri oblačila je jej dal posebne baže. Jedno je bilo od cerljene svile kakor žar ranorujne zore ali kakor rumenilo sramožljive rožice; drugo plameče kakor pogor, kader sonce iz visocega neba svoje požigavajoče žarke spušča;

tretja bagrena kakor večerna svetloba verhove hribov kinčeca, kader dnevna kraljica odstopuje. Potem je jej dal suhega, čistega zlata dve prekrasni narokvici in jedno ovratnico, za znamenje, da je siloj ljubavi svezana. — Temu je še dodal ravno toliko dražih kamenov, zakaj troje je sveto število in sveta je tudi ljubizen. Vrédno bi bilo to kamenje, da se na vsako kraljevsko krono postavi; njih lesketanje obrača noč na dan, da se sonce na nebu iskati mora, ktero proti tej svetlobi samo kot bléd mēsec na nebesu plava. — Tako vidiš, prijatelj moj! da te sad ni za te, kjer ti mejnik mejo ptuje vlasti pokazuje.“

Razumevši mladenec besēde očetove, se silno razžalosti in od sihdob ne odpre več svojih ust, ter izbriše si solzico kakor biser iz možkolēpega očesa. Sanj ga oslavlja; ne najde več veselja ne v lovu ne v bojnej igri; temuč on blodi po samotnih logih, posedava pri izviru vodenem, se razgovarja s debli in posluša, kako zapadni vēter v listju šumi, kakor da bi hotel slišati, kaj mu bode prišepetal. Mustaju se vsmili ljubimec, videči ga, da veni kakor mlado rastljinje, kader ga pekoči poldnevni sončni žar opari. On pozove Nikola k sebi, ter mu reče: „Unidan, ko sim od tebe napitek vode požel, je došla hči tvoja k meni in mi postregla s vodoj; ali njezin pogled je mi ranil moje serce, ter od tistihdob ne morem počivati. Daj mi, prosim te, daj mi lēpo devojkjo za suprujo (ženo)!“ — Ali kakor unokrat, je tudi sedaj govoril plemeniti Ilir: „Jaz sim že onemu mladenču, kterega oči so venomēr na mojej hčeri počivale, povēdal, da si je Nozara že izbrala zaročnika, in da so kraljevski dari to savezo poterdili. Samo nekoliko mēscēv še manjka do lēta, da ēe Sekula zaročnico na svoj dom odpeljati.“

„No tako, prijatelj Nikola, pa daj zaročnika in zaročnico k meni dojti; potem naj pa ona sama svobodno izbere!“ — Molčē otide oče Nozarin. Še ono noč odleti poslanik na hitrem konju preko hribov in ravníc, ki je imel Sekulu pismo izročiti, da naj na vētra krilih dohiti. To pismo, modro zavito in s svilno veržico, na kterej je pečat bivšega poglavarja Prestolskega visel, je bilo takole pisano: „Sinko moj! Tisti, ki je nam svobodo vzel, mēni tudi cvēt tvojega serca odte-ti. Pod svojim šatorom te čaka in zaročnico. Njezin izbor imā tvojo srečo ali nesrečo izreči“ — Prijemši taj list in razumevši zapopadek taistega, vzeme svojega dobrega konja iz štale, se obleče v pražno oblačilo in opaše si svetlo demeskinjo sabljico, nakitjeno s dragim kamenjem, ktero je u dedenstvo dobil od jednega bašeta, kteremu je enkrat v ljutem boju glavo odsekal. — Tako nakitjen na veselje ali na žalost, zasede svojega vērneg vranca, naj hitrejšega zmed vsih konjev; pak zatrobi tako silovito v rog, da se je jeka po vsih brēgovih in hribih razlegala. Kakor so hitro stanovnici doline znamenje Sekula začuli, se jih sberē tri sto, da ga spremijo, kakor so bili dolžni, kader njihovega glavarja poštenje na boj ali u smert kliče.

Lēpo je bilo jutro in sonce je svetle svoje trake iz prejasnega neba prijazno po dolini razcejal, ko Sekula s svojimi junaci v Prestolec dojde. Že so čakali zaročnika, stari poglavar, mati in hči. Nozara je bila s vencem bēlih rož okinčana, ki so se s bēloto njenega obraza tekmati činile. On stisne njeno roko, ali ne začuti običnega lahkega tiska ljubavi; pogleda u nje oči, ki so scer cēlo morje blaženstva na njega sipale,

vendar ona jih pobesi in njen blêden pogled se vpre v mramorna tla. Tedaj dojde črni bašetov suženj in pokliče čakajoče k svojemu gospodu. Šli so skoz sobe, s aziatskim bogastvom nakinčane in njihove noge so stopale po naj tenjših in dragoceniših persijskih prepogah. Šli so posrêd dveh dolgih redov sužnjev, ki so posode dišečih stvari napolnjene nosili, k njim so se pridružile lêpe plesarice, v dragocene haljine zagernjene, ki so zlate posode s jezeroverstnim kinčem in dragim kamenjem prepolnjene v rokah imele, in pëvci s zlatimi lisami, ki so hvale devojke prepevali, primerjajo njene oči zvëzdam nebeskim, nje postavo vitkim jelam in nje obraz prekrasnim rožam v cvetečej vonjavi. Zraven Nozara je šel črni suženj, ki je s pohlepnim očesom in porugljivim obrazom njej pošepetoval: »Glej hči Nikolova! vsi ti služabniki bodo tvoji sužnji, tebi na vsako trenutje oka na službo pripravljeni. S vsim tim blagom češ po svojej volji gospodovati, in se vsaki dan s novim kinčem nakinčati; v nova prelëpa oblačila se češ oblačiti, ako se za suprugo silnega Mustaja proglasiš.« —

Sedaj se odprejo vrata poslopja in silni Mustaj baša, človek velikanskega stasa, je stal v sredi svojih naj štirnanjših junakov na zlatem prestolju, s prekrasno pernico nakinčan, opasan s dragoceno sabljo, katero mu je bil sam car daroval, in ko se je pred njegovim pogledom množina sužnjev na zemljo vergla, stopi prijazno iz prestola, in gre devojki nasproti, ktero milo za roko prime, in pravi: »Nozara, lêpa boginja, ktere oči moji pevc s svëtlimi zvëzdami in visoki struk s vitkimi jelami primërajajo, reci in izberi: hočeš li s Sekulom iti v puste planine njegove domovine, v strašne loge, kjer će šumeče morje, ki se na ostrih kamenitih morskih brëgih silovito razbija, jedino pëtje biti, ktero bo tvoje uho čulo; ali supruga Mustajeva: nad jezerami zapovëdati in se kinčati s vsim velikolëpjem svëta!« — »Nozara ne môre dolgo premisljevati«, reče stalnim glasom Sekula, »jeli će izbrati poštenje ali sramoto merzlo leskajočo svëtlost preštimate sužnjice ali radost ljubečega serca; ali hoče srečna supruga ali odurna in lažljiva nevërnica klicati se.« — Velika tišina zavlada zdaj okoli, vsaki želi odgovor zaročnice čuti. Vkorjenjen je stal zaročnik, zvedljive poglede pošilja za njo, ko se na enkrat Nozara globoko prikloni pred — Turčinom in po nasvetu svoje matere (rojene Arbaneskinje) in po šëptanju sužnjevem odgovori: »V zelenem logu, v samotnej bajti volim rajši s teboj prebivati, kakor se v rudečo svilo oblečena supruga Sekulova prozvati.« — Tako reče nezvesta devojka, kterej se je v nestalno serce strëlca zaslëpljenja zabodla, in blëdejša od bëlega marmorja je bila, ko je svojo odloko izrëkla. Vojvodov izbrani zel se strese, kakor hrast od groma zadet, pa kmalo se spet zavé, stopi ponosno pred treptajočo in krične: »Kamo vera, kam duša tvoja! ali si tako hitro pozabila zakletvo, s ktero si mi se svetčano zaklela? — Povrati mi vse zlato, in ti idi, za koga ti drago, stegni roko, da zaročni perstan iz tvojega izdajnega persta potegnem, in zaveza naj se razterga poleg tvoje volje!« — Hitro pomoli mu bezumna svojo desnico, vesela v sercu, da će se tako lahko svojega zaročnika znebiti; ali Sekula potegne na mah ko blisk svojo sabljo iz nožnice in odseka jej pomoljeno roko pri ramenu. — Krik začudenja se prostre v celem spravišču. — »Tvoja sreča« reče mirno Sekula, »tvoja sreča moj čestiti baša — meni roka in tebi devojka, vsakemu svoje in kar komu Bog dá! — »Prevzetni raja!« izklikne razljutjen baša »smëš li ti pred

meno, v mojem spravišču tako zločinstvo doprinesiti, naj se najne sablje poskusijo, da vidim, ali si ti tako hraber kakor prevzetan.“ „Tu sim, moj čestiti baša,“ pravi Sekula in kakor po vihnem nebu brezbrojni bliski na vse strane švigajo in vdarjajo, tako so švigali leskajoči mahi svetlih sabelj; že se je Sekulu iz široke rane kri točila, ko na enkrat še s krepko roko strahovito zamahne, in — glej, razklan pade baša mertev v roke svojih dvoranov; in prej da se okoli stoječi od prevelicega straha in osupnenja spet zavejo, zgine Sekula iz sobe in odléti preko goric in ravníc s svojo véрно družino. Tako nam kaže pripovést, ki se od ust do ust pri grijočem ognju v pësmi predaje, nesrečo nezvéste zaročnice.

O zadevah eniga samiga slovanskiga jezika.

(Iz Novic.)

Kar je sprožila „Matica ilirska“ potrebo bližanja mnogoterih slovanskih jezikov, so se poprijeli v jezikoznanstvu zvedeni moške v mnogih časopisih tega predloga in ga pretresovati začeli v ta cilj in konec: kako bi se po izgledu družih narodov za pisanje bolj učenih reči en sam jezik ustrojil, v katerim bi se vse knjige višjih učenost pisale, sicer pa naj govori vsak slovanski narod svoje narečje, ki naj ostane tudi za bukve, časopise in druge pisanja, prostimu ljudstvu namenjene.

Dolgo se že čuti potreba občjiga jezika za krepko povzdigo slovanskiga slovstva, je bila tedaj že večkrat in pred veliko leti razodela, pa brez uspeha. Naj se dogotovi ta predlog ediniga književniga jezika, kadar koli hoče, toliko je gotovo: da Slovani zadnji storé, kar so drugi narodi že dolgo pred njimi storili. — Francozi, kateri semtertje tudi različne narečja govoré, so si za slovstvo (literaturo) odločili en sam francoski jezik. Tako imajo Bavarci, Saksonci, Borusi in kar je več Nemcov, med sabo za vzajemno zvezo en sam nemški književni jezik, akoravno sicer veliko različnih narečij govoré. Venečani, Furlani, Lombardi, Piemontezi, Neapolitani, in kar je še italijanskih ljudstev imajo eno, to je, toskansko narečje za književni jezik, kteriga italijanskiga imenujejo, desiravno imajo sicer skorej vsak svoje posebno narečje. Tako so storili še drugi narodi, da se pri svojih različnih narečjih eden družiga morejo razumeti, in v slovstvu napredovati. Meklenborec in nemški Štajarc bi se ne razumela brez književne nemšine. Kdor languedoško bere ali sliši govoriti, ne bo nič umel, menil bo, da je španjsko ali italijansko, ali celó kak afrikanski jezik, če tudi književno francosko ume, in vendar so Languedočani Francozi, ki rabijo sicer v slovstvu francoski književni jezik. Furlan po svojim narečju ne bo umel ne Neapolitana, ne Sardinca, ne Piemonteza, ne Rimljana, če ti svoje narečja govoré; po književni italijansini pa vsi eden družiga umejo. Kar so torej drugi narodi modro storili, moramo tudi Slovani storiti, da se bomo vsaj v učenih rečéh med sabo umeli, bodi si Slovenec ali Čeh, ali Serb ali Rus itd. Nespačetna in v nebo vpijoča krivica bi bila, nam Slovanam to v greh šteti, kar se pri družih narodih hvali. Ali sami Slovani bi ne smeli na

svetu pravice imeti? Nobeden pošten in pameten, bodi si Nemec, ali Italian, ali Francoz, ali kdor si bodi, ne bo tega Slovanam za zlo jemal in napak razlagal. Ne mara, kdo poreče: „Ko bi Slovani pod eno samo krono bili, naj bi že imeli en sam književni jezik, tako pa to ne gré; naj si, če že mora to biti, toliko književnih jezikov izvolijo, pod kolikor kronami so.“ Ali pod koliko kronami in vladarji so Nemci! pod kolikimi Italiani! če že molčimo od Francozov, ki tudi v več državah stanujejo. In vender imajo vsi ti narodi vsak le en sam književni jezik. Kar je tedaj drugim narodom prav, naj bo tudi nam Slovanam. To nam tudi vsak privoši, kdor ima ljubezen do bližnjiga. „Kar sebi ne privošiš, tudi drugimu nikar ne stori“, in nasproti, „kar sebi privošiš, tudi drugimu stori.“

To pisayši že slišim pritožbe in zabavljanje prostih Slovincov, ki pravijo: „Če Slovani to storite, da si en sam slovanski jezik izvolite, potem vas pa Bog obvari; mi Slovenci bi pri vaši brodli ne umeli ne cerkvenih ne svetnih bukev, še celo očenaš bi se morali preučiti; kar pa znamo, tega ne bomo nikoli opustili, da bi se vaših zmed poprijeli.“ — Poterpite prijatli! naj vam od tega, kar vam gré, povém. Občjoslovanski jezik bi ne bil pri ljudstvih, ki imajo svoje posebno narečje, ne za vsakdanje potrebe, ne za prosto ljudstvo, kakor ste že iz dozdej rečeniga lahko umeli. Sv. evangeli, katekizem, sploh bukve, ki so za prosto ljudstvo namenjene, novice, časopisi, katerih namen je ljudstvo učiti, to vse bi moglo pri nas, kakor do zdaj, v našim slovenskim narečju pisano biti, da bi ne bila prostimu ljudstvu pot do podučjenja zaperta. Tudi pisma, ki ljudstvo tičejo, postavim: ženitne pisma, dolžne pisma, pobotnice, pogodbe, spisane rajlinge itd. bi mogle vse pri nas znanprej po našim jeziku biti; ravno tako tudi vradni razglasi. V malih šolah, kjer se prosto ljudstvo za svoje potrebe uči, bi mogel pri vsacim ljudstvu v njegovim narečju poduk biti. Se vé, da bi se mogle te narečja nekoliko omikati, za kar se pa že zdaj povsod skerbi. Občnoslovanski jezik naj bi se v višjih gimnazialnih šolah začel učiti, zakaj brez uka v šoli bi ne bilo praviga sadu pričakovati; po uku v šolah pa bi občjoslovanski jezik močno napredoval.

Že vém: kaj mi spet drugi porekó: „Če bo ta jezik samo za učene, ga pa treba ni; leti umejo nemško, latinsko, francosko, naj torej pri tem ostanejo; čmu še vseslovanski jezik? Na to rečem: Če se kdo ptujiga jezika tako nauči, da je v stanu ž njim v vsih učenostih govoriti, in da vse izrazoslovje (terminologio) ume, koliko večletniga truda in truda je k temu treba? pa nazadnje povsod še rado kaj manjka. Slovan bi se pa, naj bi že bil kteriga narečja si bodi, svojiga vseslovanskiga jezika, tako reči, priskakoma naučil, in pa popolnoma naučil. Iz lastne skušnje vém, koliko je terpeti pri ptujih jezikih; pa pri vsem tem se o govorjenju Slovanu pozná, da se ni ne nemškiga, ne laškiga, ne francoskiga po svoji materi naučil. Koliko besedi mu v ptujih jezikih manjka, vidi, ko kakiga v teh jezikih popolniga slovarja pogleda. Iz lastne skušnje pa tudi vém, kako se, postavim, Slovenec lahko ilirskiga priuči. Ko enkrat slovnico prebere, in nektarih neznanih besed po slovarju pregleda, ilirsko tako lahko piše in govori, kot kak ptuji jezik, pri katerim si je leta in leta podnevi in ponoči glavo belil. Kako lahko bi ktero slovansko narečje zraven svojiga govoril, ga na vse strani popolnoma umel, če bi se ga bil le pol toliko

časa učil! Čmu bi tedaj mogel le Slovan s tolikimi težavami in tako dolgo ključa k učenostim iskati, ko bi ga bil v stanu, tako lahko in kmalo dobiti kot drugi narodi? Zakaj bi mu toliko krasnih in važnih slovanskih pismenskih zakladov nedosegljivih bilo zato, ker so v različnih narečjih in pravopisih pisane, katerih se vsaciga posebej učiti mora, ako ga hoče razumeti? Ker se tudi od slovanskih pisateljev terjati ne more, da bi le za prid drugim pisali, sami pa pri izdajanju knjig denarno škodo terpeli, ker se le za en oddelk slovanskiga naroda pisanih knjig manj speča, je tudi to eden važnih vzrokov za vpeljanje vesolnoslovanskiga književniga jezika, ker bi se v tem jeziku natisnjene knjige z večim dobičkam prodajale. — Tudi za druge neslovanske narode izvira iz eniga književniga slov. jezika velik dobiček, ker bi tistim, ki so radovedni slovanskiga slovstva (literature), po tem dovolj bilo, se le eniga slovanskiga jezika naučiti, kar dosihmal morebiti marsikteriga zadržuje, se slovanskiga, kakor laškiga, francoskiga itd učiti, ako sliši od toliko slov. narečij in podnarečij, v katerim so kajige pisane, da se jih vstraši.

S tim pa ne rečem, da bi po tem nepotrebno bilo, se ptujih jezikov učiti, v njih so lepe reči brati; tudi pri občjoslovanšini ne bo vse v njo prestavljeno; tudi pride večkrat ž ljudmi družiga jezika opraviti.

Dokazavši potrebo in korist vesoljno-slovanskiga književniga jezika, ako hočemo Slovani po izgledu drugih narodov v višjih učenostih in umetnostih, kar naj več mogoče, važno slovstvo (literaturo) kadaj zadobiti, pridemo sedaj na pot, po kateri bi se zamogel tisti jezik odločiti, ki naj bi bil vesoljni spisovni ali književni.

Vprašanje o tem se razcepi na dvojce, namreč: ali bi se ta reč po zboru učenih Slovanov iz vsih slovanskih dežel, kakor je „Matica“ nasvetovala, ali brez zbora po poti več časopisov in knjig ali eniga samiga temu pretresu namenjeniga časopisa dognati zamogla? Večina pisateljev, ki so se dosihmal o ti reči oglasili, je zoper zbor, in tudi mi smo teh misel. Take veljavnosti bi zbor nikdar ne imel, da bi zamogel ukaz dati: „ta jezik mora biti književni“. Oktroiranje bi bilo o tem jalova reč. Ako tedaj zbor take ukazavne oblasti nima, in je tudi imeti ne more, spade vsa delavnost, vesolnoslovanski jezik ustrojiti, le v slovstvino pretresovanje in iz tega izvirajoče nasvete. Taka važna in obširna reč, ki dolgo časa in mnóžiga pomenkovanja od več strani potrebuje, in je pri vsem tem le poskušnja, se pa da, kakor vsaka učenostna reč, po pisanju vgodniši dognati, kakor po zboru, v katerim bi se utegnili veliko prazne slame mlatiti, pa poslednjič še morebiti nič opraviti. Važno vprašanje je namreč: koliko poslancov bi prišlo v ta zbor, in kakošne jezikoslovne učenosti? S samimi, če še tako gorečimi rodoljubi bi ne bilo o tej zadevi clo nič pomagano; tu velja le slovansko jezikoslovje, učena glava ne pa le dobro serce in rodoljubje. Vprašamo pa: ali je pričakovati, da bojo taki možje vsih slovanskih narečij prišli v zbor?

Poglejmo na Nemce, ko so ravno v taki zadevi nekdaž bili, si jedini književni jezik ustrojiti — ali so poklicali kakošen zbor skupej? Nikdar. In vunder je njih početje še veliko težavniši bilo od slovanskiga, zakaj oni so mogli nov jezik znajti, ki nikdar ni živel ne na zgornjim ne na spodnjim Nemškim. En mož je vstal, in pisati je jél čistejši

nemščino, ktere so se potem sledeči pisatelji poprijeli in od leta do leta bolj olikovali. Več družtev se je še le potem in nar. več v 17. stoletju osnovalo, na priliko: v Weimaru (1617) v Strasburgu (1633), v Hamburgu (1644), v Lipnici (1697) itd., ki so si prizadevale, omikani nemški jezik podpirati in knjige v tem jeziku po Nemškim širiti, kterimu prizadevanju so se v poznejih časih posamesni učeni in rodoljubni jezikoslovci pridružili. Tako so dobili v mnogoverstnih nemških deželah in pod mnogimi vladarji živeči Nemci — tudi ne brez protinstva, ker jih je zlasti Pruski kralj Miroslav II. zlo zavalal in nemški jezik tako zaničeval, da je leta 1780 v francoskim jeziku grozno zabavljivo knjigo zoper nemški jezik na svitlo dal (de la litterature allemande) — edini nemški jezik brez vsiga zbora, le po začetju eniga moža, kterimu je potem množina sledila. Nar. boljši bi tedaj bilo, ako bi se v posvetovanje vesoljniga slovanskiga jezika en časopis ustanovil, ki bi namenjen bil samimu temu slovstvinimu pretresu. Tū se bo marsikak jezikoslovec s korenitimi sveti oglasil, kteriga bi zastoj v zboru pričakovali, in tū bo priložnost dana povedati: na katero stran, to je, za kateri nasvetovani jezik se v tem ali unim kraju veči nagnjenje razodeva. Vsiga tega se ni o zboru nadjati. O dobrim obstoju taciga časopisa pa dvomiti ni, ako je zavest vesoljnioslovanskiga jezika resnična in obširna, — brali bojo tak časopis radi učeni možje in prosti rodoljubi, zvediti: kako se ta reč razvija.

Tudi v tem: kateri jezik naj bi se za vesoljnioslovanskiga književniga izvolil, so misli različne.

Od tistiga nasveta, da naj bi se namesto eniga jezika 4 književne narečja (rusko, poljsko, česko, ilirsko) ustanovile, ne gré tukaj govoriti, kjer je govorjenje o enim književnim jeziku. Če se že imajo mnoge podnarečja v eno književno narečje zjediniti, naj se naravnost vesoljno-slovanski jezik vzame, kteriga se bo vsak Slovan ravno tako lahko naučil, kakor eniga gori imenovanih čveterih. Čmu ovinkov, kjer jih treba ni? Ne bomo dalje od resnice zašli, če rečemo, da ste v slovanskih jezikih dve tretjini takih besed, ki so vsim narečjem lastne, nekatere so clo popolnoma edine, nekatere le malo po različnim narečju razločne. Na taki podlagi je osnova le eniga književniga jezika pač lahka reč, ker bi germanizmov, taljanizmov, turčicizmov, madžarizmov, galicizmov itd. iz slovanskiga jezika iztrebiti težavno ne bilo.

Tudi od tistiga nasveta: da naj bi se iz vsih slovanskih jezikov nov jezik ustrojil, ki bi ne bil ne ruski, ne poljski, ne česki, ne ilirski, vunder pa vsim podoben — nočemo govoriti, ker bi taka mešanca, v katero jih je le clo malo zaljubljenih, gotovo ne bila večini Slovanov všeč, ker bi po taki poti brez potrebe zmišljeni jezik skovali ne gledé na to, da imamo slovanskih narečij že zdaj preveč, in da imamo že gotove narečja, ki imajo vse lastnosti, izvoljeni biti za književni jezik. Kakor nam noviga jezika ni treba, tako tudi ne noviga alfabeta: cirilica in latinica, obé ste pripravne, kakor ste, obé naj se učite, obé naj se rabite, čeravno niste popolnoma, ker popolnoma nikdar nobene abecde ne bo.

Kar pa jezik vtiče, ki se je dosihmal v mnogih predlogih za vesoljno-slovanskiga nasvetoval, so nekteri ruski, drugi staroslovenski,

tretji sèrbski jezik nasvetovali; — od družih, kar je nam znano ni bilo govorjenja.

Ki se za ruski jezik potegujejo, pravijo, da je po večletni rabi v vsih razdelkih vsakdanjiga življenja mnogoverstnih vednost in mnogoverstniga slovstva nar bolj izobražen, in ga 33 milionov slovanskiga naroda že govori in piše.

Ki so za staroslovenšino, pravijo, da ta jezik je tako rekoč prvi sveti jezik slovanskiga naroda, ki je ruskimu tudi tako podoben, da sta si razna nekterih pismen in oblik zelo enaka, in da se zoper ta jezik noben slovanski narod ustavljal ne bo, kakor zoper ruskiga, kteriga posebno Poljaci sovražijo.

Ki so za sèrbski jezik, pravijo, da ta jezik je že sedaj z majhnimi različnostmi jezik vsih južnih Slovanov (Serbov, Bulgarov, Horvatov, Slovencov itd.), da je krepak in bogat jezik, ki v lepoglasju vse druge prekosi.

Po naših mislih (mi ne govorimo „Cicero pro domo sua“) bi bil staroslovan-ki jezik tisti, ki bi se dal za književni jezik nar lože vpeljati, zato ker je prvi, vsem Slovanom svet jezik, zoper kteriga se menda noben narod upiral ne bo. Slovnica po staroslovenšini naj se vpelje, besednjak naj se napravi, v kterim naj za vse oddelke mnogoverstnih učenost in umetnost enolična in vredjena slovanska terminologia ustanovi za modroslovje, bogoslovstvo, zvezdoslovje, naravoznanstvo, rastlinstvo, lekarstvo, tehniko itd., ker nobeno narečje, ktero bi utegnilo v občeslovanski jezik povzdignjeno biti, nima te terminologie vesoljnemu slovanstvu primerjene, ne na tanjko določene; pri njeni popravi pa bi imeli vsi Slovani govoriti.

Staroslovenšina naj bo, kakor je bila Alpha, tudi Omega Slovanov v književnim jeziku.

P — B —

K n j i ž e v n o s t.

Veselo je gledati, kako se slavyjanska književnost razvija in razcvetuje; skoraj vsaki list slavyjanskih časopisov oznanja kako književno novico, prinese kako novo knjigo; naj prvi in naj marlivejši med vsemi Slavjani so brati Čehi. Človek bi skoraj ne verjel, ko bi ne slišal i ne vidil, kaj se godi! Tudi Jugoslavjani so se peresa prav krepko poprijeli in smemo u kratkem se nadati prav lepega sadja. Pa druga stran je, ko človeka s žalostjo napolni. Slišiš in čitaš: ta alj una nova knjiga je u tem alj unem mestu na svitlo prišla, — pa zastoj greš u knjigarno, si jo naročit alj kupit; sam pa pisati človek velikokrat nemore alj noče, in tako se marsiktera dobra knjiga po omarih in policah poriva in plesnuje, ki še drugod težko pogrešuje in serčno želi. Oh naše knjigarstvo, naše knjigotlačstvo: to je tista serčna rana, na kterej slavyjanska književnost bolehuje! „Slov. Bčela“ je že mnogo novo izdanih knjig oznanila, go-

spodi so se za nje oglasili, pa niso jih dobili; tako je marsiktera blaga misel spet zaspala.

Kdo bi verjel, da „Slov. gerlico“ u Celovcu ne dobiš; od tretjega svezka je le samo eden iztis po velikej dobroti k nam u Celovec primate; več ko 30 iztisov „gerlice“ bi se že bilo gotovo razprodalo, ki bi bila za terd denar dobiti! Ravno taka je zavolj drugih knjig in zastran drugih mest! Ta žalostna i velika napaka iz tega prihaja, da gg. založniki navadnih in potrebnih procentov ne dajo. Lep dokaz te reči smo te dni doživeli. Neki knjigar u Celovcu dovoli od vsih knjig, ki u njegovem zalogu na svitlo pridejo, 25 procentov; te si naroči nekih knjig iz Ljublane in dobi od njih le 10 od sto, — in to še od ravno tistega gospoda založnika, kteremu on ne samo 25 temuž 33 $\frac{1}{4}$ procentov privoli. To je slovensko knjigarstvo! Kdaj bode bolje? Že se je mnogo od te reči pisalo in govorilo, — pa vse besede so šle po Dravi. Slavjanski domorodci in pisatelji! ne bode boljše, preden da se Vi za to reč močno in resnično potegnete! Ne dajte svojih spisov nobenemu, kteri se ne zaveže slavjanske knjige ravno tako razprodajati, kakor knjige drugih jezikov. Saj vemo, da Vi ne delate, druge pitati in obogatiti, temuž slavjanski narod omikati in oslavit. Naj toraj vaše knjige med ljudi pridejo! Ti in uni zamorejo, zakaj Slavjani ne? —

Z m e š.

*Slavno poznani fajmošter u Šent-Vidu nad Ipavo, visokovrédni gospod Matia Vertovec, spisatelj slovenske „Vinoreje“ in „Kemije,“ je po dolgej, 9 mesečnej, vodeničnej bolezni 2. den septembra t. l. zamerl. Po vsih časopisih — severo — in jugoslavjanskih — se ta žalostinka oznanuje. „Narodne novine“ u Zagrebu govore takole:

„Dne 2. rujna preminul je slavno poznati slovenski spisatelj Matia Vertovec, župnik kod sv. Vida nad Ipavoj u Kranjskoj, koi je mnoge podučljive spise u poslu poljskoga gospodarstva za prosti narod napisal. Župnik Vertovec bil je jedan izmedju onih ređkih mužev, kojim je ljubav svoje slovenske zemlje i prosveta naroda ne samo na jeziku, već duboko u serdцу usadjena bila.“

Ravno tako pohvalno in slavno govore od našega Vertovca vsi drugi slavjanski časniki: tako vmerje pravičen, — Vertovcov spomin bode slaven i večer.

Lahka mu zemljica bila!

* Naš rajni presvitli knezoškof, Franc Anton Gindl, so le nektare tedne med nami živeli, — že je 10 lèt minulo, ki so zamerli — vendar so še u dobrem i živem spominu: knezoškof Gindl so u Kerskej škofii nepozabljivi. Veseli nas serčno, da zamoremo iz časopisa: „Dr. Jordans Jahrbücher 1847 str 20“ Slovencom naznaniti, da so rajni knezoškof tudi iskren Slavjan bili.

„Posebno so mlajši duhovniki, piše tisti časopis, ki dobro zapopadejo i čutijo svoj žlahtni poklic in sveto nalogo: ljudstvo podučevati in odgojevati (izrediti). Ti gospodi si pa tudi prizadevajo, svoj sveti poklic po ravno tistem potu spolniti, ki ga je božja previdnost sama pokazala: oni imajo podučevati in odgojevati Slavjane, in podučevajo in odgojevajo jih tudi slavjansko. Bi zamogel imena imenovati — naj žlahtnejše mlade gospode — ki delajo gorečo in iskreno kot junaški mladenčiči, previdno in modro kot skušeni možji, in serčno kot vojaki, pripravljeni vse preterpeti, vse storiti, vse darovati iz ljubezni do svojega naroda. To so možji, ktere je veliki škof Gindl, za moravske Slavjane nepozablivi gospod in oče, posvetil in razposlal. On je, kakor se od njegove visoke stopnje in visokega duha misliti zamore, hitro i dobro zapopadel, da je tréba ljudstvo na višjo stopnjo omike in izobraženosti povzdignuti, je pa tudi spoznal da se ta žlahtna rêč le po naravnem potu doseči zamore. Za to si je izredel mlade duhovnike za svoje pomagavce in delavce. On gotovo ni bil najemnik, on je bil zarês „po božjej milosti.“ Rojen Ilirec (?), pa vendar le némško odgojen (izrejen, in u takem némškem narečju izučen, ki je močno težko storilo, najprej česki in potem ilirski jezik izgovarjati: je vendar kot škof vse težave premagal, — iz ljubezni do svoje neveste, svoje čede, svoje cerkve. Česko je moral vsaki bogoslovec se dobro učiti in popolnoma znati, ne le tako na polovico, kakor nekteri misle, dosti za kmeta na deželi, — česka knjigovna se je po njegovej pomoči napravila; duhovšnica je bila seminišče duhovnih vlastencov in domorodcov. Smê se rêči, Gindl je slavjansčino na Moravskem posvetil in povišal: Gindl je to storil, kakor je povsod znano, mož brumni in postavni. Kako se je česko slovstvo in česki jezik s pripomočjo presvit: škofa Gindl - na razširil in cvêteti začel, naj to priča, da je neki knjigar sam obstal, da je jedno lëto več ko za 3000 rajn sr. českikh knjig razprodal.“ —

Naš rajni knjezoškof F. A. Gindl je bil taj iskren prijatelj Slavjanov; naj tudi sladko in mirno počiva u slavjanskej zemlji, na mertivšču u št. Rupretu pri Celovcu! Slava mu, slava!! —

* Šel je pred někimi mesci po novinah glas — i tudi „Slov. Bëla“ je to novico donesla — da misli visoko ministerstvo uka po celem cesarstvu zaukazati, da naj se vprihodnjič na vsakem gimnaziju, kjer dva jezika v kronovini veljata, za vse učence, bodi si ktereколи narodnosti, oba deželna jezika kot zapovedan predmet učita. Iz tega ne bode letas še nič, — zakaj gimnazialna vodnija tukajšnjega c. k. gimnazia je oznaila, da naj starejši in oskerbniki rojenih Neslovincov na znanje dajo, alj ima slovenski jezik prihodno lëto za njih otroke biti obligatni predmet alj ne? Mi ne želimo, koga siliti, se našega jezika poprijeti in učiti, — vendar pa radi poterdimô, kar se iz Iglave na Moravskem u „Videnski Denik“ piše: „Iz mnogih stran se slišijo želje, da bi, kakor némški jezik, tudi drugi deželni jezik postal za celi gimnazij zapovedani (obligatni) predmet. Mi se tistim, ki to že, že zavolj tega pridružimo, ker želimo, da bi vsaka narodna nenavist i vsaki narodni nemir konec vzel. To se pa žalibog! zgoditi nemore, kadar kak narod vidi, da kakemu drugemu ednakopravnemu narodu ednako postavljen ni, če ravno bi se to lahko zgoditi moglo. Dalje tudi to nemoremo utajiti, da narodni spor in sovražlivo ne malokrat tudi iz tega navstaja, da se jezik in

slovstvo tega alj unega naroda nepozna. To imenovito velja o jeziku i narodu čehoslovanskem, kateri je drugim narodom zavolj žalostnih okoliščin u svojem duševnem i narodnem razvitku nepoznan ostal. Znanost pa zamezuje, alj saj mirni (pomanšuje) sovraštvo in spor, ter pripravlja najčistejšo cesto k ljubezni in vzajemnosti. Znanost se pa razširuje in ulemeljuje tim bolj, čim več se kdo uči; da taj česki jezik in česko slovstvo postane zapo edani predmet, bilo bi že zavoljo tega serčno želeli.“ Kar se tukaj piše od Čehov in Němcev, od českega in němškega jezika, ravno to velja od Slovincov in Nemcov, od slovenskega i němškega jezika. — Ravno oznanijo časniki, da je gosp. minister uka ukaz izdal, po katerem je česki jezik na vsih gimnaziijh po Českem in Moravskem za vse učence zapovedan predmet. Alj ni ravno tako potrebuo, da vsi uradniki po našej Slovenii slovensko znajo? Kdor pa hoče znati, naj se u šolah uči! —

Med i pelin.

Iz spodnje Rožne doline. 10. Septembra je bil izpit (létno izpraševanje) v Borovljah.

Ob 8 je bila šolska hvalna meša s blagoslovom, pri koji so učenci in učenke pesem „Jezus male k sebi kliče“ s mičnim glasom peli. — Ob 9 se je začelo izpraševanje sledečih predmetov zaporedoma: 1. věro-znanje, 2. nazorne i mislivne vadbe, 3. slovko vanje i pismenkovavna pravila, 4. Branje i bravna pravila, 5. pravopis, slovensko i němško, 6. računenje iz glave i na deski; za slovnico in za spisovanje, žali Bože, ni nič več časa ostalo!

Pri vsih so se učenci in učenke tako obnašali, posebno pa v slovenskem branju, da je vsim pričijočim serce ganilo. — Slovenski i němški pisi so bili lični i čedni, med pervimi tudi Kirilice ni manjkalo. — Med pričijočimi so bili tudi gospod okrajni sodnik August žlahtni Steinberg, kateri so rekli, da ne najdejo razločka med to ljudsko in mestno glavno šolo; tudi so rekli, da je prav in resnica, da se otroci le v svojem maternem jeziku prav razviti, izuriti in izobraziti zamorejo. —

Po 12. uri so se začela šolska darila deliti. Vsi rodoljubi slovenske čitavnice v Borovljah in drugi prijatli šole so mnogo denarja vkup zvergli, da so se šolska darila nakupila; gospod okrajni sodnik so dali 5 fl. srebra za vboge; gospod srenjski župan ne vēm za gotovo koliko, tako da ni preveč, ko bi rekel, da so otroci v knjigah in v denarjih okoli 20 fl. srebra v darila dobili. — Živijo taki rodoljubi, koji učivnice s takimi silami podperajo!

Imeli smo tudi svitl. knezo-škofa u Rožnej dolini. Bil sem pričujoč, ko so rajni knezoškof Georg Mayer leta 1832 u Borovljah bili. Tedaj je bilo u cerkvi u Borovljah vse po němško: němško se je pelo, sam škof so němško pridgovali. Letas je bilo vse drugače, vse po domače, po slovensko. Slovenska pridiga, slovenski keršanski nauk, slovensko petje, in gosp. knezoškof so leporudeče slovenske knjige med pridne otročiče delili. Glejte! tako Slovenija živi in bode živela vkljub vsim nasprotnikom. — Da pa Slovenci svoje ljudi prav poznajo, moram se to pristaviti, da so Borovski kaplan, gosp. J. M. nekaj němških bukvic razdelili med tiste slovenske otroke, ki so najboľj ker-

šanski nauk po nemško znali. Kaj pa smo brali u „Bčeli“ od poglavarstva na Českem in od keršanskega nauka? —

* Iz južne Štajarske. U Bčeli od 1. septembra ste nam donesli veseli glas o društvu za izdavanje koristnih knjig, ki bi služile u poduk našemu prostemu narodu Lěpa zares, i važna je ta naměra, potrebna je narodu našem prosvěta, ko sunčna svitloba i gorkota rastljinstvu. Al predragi vlastenci, bojim se jako, da tudi po tem potu ne pogodimo v skrito serce naših ljudi. Ko bi jim knjige zastonj dajali, in verh tega še vsakemu prijemniku nēkoliko đnarjev obljubili, bi saj nebi žalosti dočakali, za dobro voljo i lěpo naměro žaljivih besed slišati. Ako kmet za lastnega otroka potrebnih šolskih knjig kupiti neče ili nemore; — kaj bo žertvoval v svoje izobraženje, v obudjenje mlačne svoje vėre, v povzdigo narodnoga zavědenja? — Da je to gola resnica, a ne samo slut prenapetega rodoljuba, naj svědoči vam slēdeći dogadjaj: Pri okrožnem poglavarstvu u Brežcah so si uradniki — blažene uspomēne — prizadevali, zagotovljeno jednakopravnost s tim u življenje upeljati, da so Slovencem vsa pisma narodno spisavali. Ali jao i tuge! ta zlata doba ni dolgo terpela! Mahom pridere iz raznih krajev tega okružja tropa širokoustnih seljanov, ki se pritožijo, da teh pisem nerazumijo, ker so „hervatsko“ pisane, in prosijo zajedno, naj se jim zanaprej vse nēmačko spisano razpošilja. To se vė, da ni na svetu prošnje, ki bi se rajši vslišala, kot ravno ta. In tako se širi i šopiri opet vse po navadnem starem kopitu. In posamezni vlastenci, če ravno vidijo krivico nad krivicoj, nimajo moći, da bi moriven nož, kterega si narod sam v persa tiši, z rok mu zdėrli. Tako se vsako naj lěpše, naj koristnije poduzetje razbije na tvėrdih glavah našega, ah uprav našega naroda.

Šolsko leto u kmetih je već prošlo, i š njim tudi bēde i težkoće siromašnega učiteljstva. Bil sim samo pri jednom izptu, in pripric'al sim se, da v tej strani veliko pomēnkuje. Pisano je v tej stvari že dosta, nasvetovano že dosta korisnoga, al dozđaj je še malo uspěha izraslo. Čuđim se samo, kako se sadašni učitelji pri vsem tem, da živijo prav za prav siromašno, da ni še zdaj šolskih knjig, da jim jedan v glavo vbija, naj učijo slovensko, drugi, naj se deržijo nēmščine, da učitelji pravim, še zdaj se vendar silijo, svoje dolžnosti po smožnosti sversivati, ker bi mnogi izmed njih pri uradnijah kakor nar zadnji pisac boljšo službo dobil.

Samo jedno veselico vam oznamim, naj grē hvala, komu sliši. Dve uri od Celja proti južno — iztočnej strani vidiš, ako se po železnici mimo St. Jurja v Celje peľjaš, na lěvo roko prijazno cerkvo na stermem brėgu, krog kterega vsred visokih gorah Kalobska županija leži. Kdo bi si mislil, da v tem zapušćenem, divjem kraju toľko nadeľna mladina materi Slavi doraša? 4. septembra je bil za tamošno šolsko mladino izpit, pri kterem je bilo više gospode, duhovskoga i posvećnoga stana, nazoće. Jedan izmed tih pripovēđuje o izpitu tako le: Nigdar še nisim bil pri izpitu, da bi nam bila mladost toľko veselja napravila, ko tukaj. Otroci so odgovarjali tako čisto, gladko i bistro, da so mnogomu gostu od veselja i zavzetja svētle suzice u oćeh se igralle. Sprašovali so se ne samo iz navadnih predmetov nego tudi iz zemljopisa i prirodoslovja, i kar je posebno vse do serca genilo, je, da so

otročiči komaj 8 — 12 lēt stari tudi umētalne izraze iz vsih predmetov tako brez ikakove spotike vedeli, da ni človek razločiti mogel, komu da sliši večja hvala, bistrim mladim glavicam al marljivim učiteljem.

Kaj bi še spomenil o pēvanju i blagoričju, u kojem predelu si je posebno zasluženje za mladino pripravil blagi g. K. bivši podžupnik ondajšni. Prevodjena pēscm „Zvon“ je bila tako razdēlena, da je vsaki izmed vertlih učencev nekoliko verst besedil. Sladkomile rēči našega slavnega prevoditelja i našega pisatelja, visoko čestitega gospoda knezovladike Antona Slomēška, so tekle iz mladih ust učencev tolko lēpo i ganljivo, kot soglasni šum, ki ga vatreni pēvac omika i iz čisto vbrane lire uzhitjenim sercom zmika. — In milotužni spēvi naših neprecenljivih narodnih pesni, oni so se glasili iz mladiahnih gladkih ger'ov, ko da je Vila v zelenoj gori svoje družice v glasbeni zbor zaklicala! Naj bo slava vertlih gg. učiteljev, posebno pa g. J. V. i H. K. u list Bēle upisana, naj jim služi v dokaz, kako se spoštuje marljivost, iskrenost i učiteljska ljubav proti zapuščenoi slov. mladini. —

* Iz Kanalske doline. Iz naše doline Vam nič ne vem, ne veselega, ne žalostnega pisati, ko bi to že žalostno ne bilo, da se za Slovenijo nič veselega ne pergodi. Samo to je me na Trebižu razveselilo, da žandarska kasarna tudi slovenski nadpis ima. Čudno se mi pa zdi, da so po vsih slovenskih krajih notarji alj bilježniki skorej vsi terdi Nēmci, kakor na Trebižu in Podkloštram in v Rožeku, — kakó je pa to? Vse vloge na vradnje morajo od notarja biti, kdaj se bo pa začelo v vradnijah po slovensko pisati, kadar so vloge vselej le nemške! —

Sim dobil dopis iz Zilske doline, da je, ko so naš knezoškof v Čačah (Saak) birmovali, tam na zvoniku bandera z slavjanskimi barvami ferfrala i da se je per gostnii mnogo od jezikov govorilo; posebno so škof milega petja opomnili, ko so ga nekđaj v Marijcelu od Rožank slišali.

Směšnice.

* Kmetički fantalin dojde u mēslo. Ravno je vētar tako silno pihal, da jednemu gospodinu klobuk i s njim vlasenku (peroko) odnese. Kući se vernuvši pripovēduje fantalin: „Joj matko mila! u mēstu je tako strašen vihar, da ljudem klobuke i clo vlase odnaša.“ —

* Nek stari vojak, koj u vojski franceskoj biaše, hvalil se je, da je množini Francezov noge odsekal. Šaljivec jeden odgovori mu: može biti, da so bili ti Francezi že bez glave.

Na znanje!

Od već strani slišimo pritožbe, da nēkteri gg. naročniki „Slov. Bēle“ ali ne o pravem času ali clo nič ne dobe. Zamoremo p. n. naročnike zagotoviti, da mi „Bēlo“ vselej pregledamo, preštejemo in 1. in 15. dan vsakega mesca iz Celovca odpravimo. Prosimo taj vse c. k. poštnije, „Bēlo“ redno odpravljati, gg. naročnike pa, o pravem času na dotično pošto po njo pošiljati. Ureda.